

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

LA VALÈNCIA QUE VA SER

de Gumerindo Fernández
i Enrique Ibáñez
Editorial: Drassana
València, 2018 | Pàgines 214
Anecdolari urbà

Per al públic en general i, en especial, per als amants de les anècdotes relacionades amb la ciutat de València, és un llibre molt amé i entretingut, ja que recull un ric anecdolari sobre

llocs, carrers i edificis desapareguts del cap i casal al llarg de la història, i sobretot en una època més o menys recent. Consta de 51 articles curts, en què els autors expliquen cada cas, n'aporten dades històriques i descriuen què ha succeït. Al començament de cada capítol l'editor ha posat una il·lustració al·lusiva que ajuda a fixar les característiques d'eixe espai i crea una bona imatge del conjunt, com també passa en altres llibres de Drassana, jove editorial que publica amb molt de gust, més que res llibres de temàtica valenciana.

Eixa estructuració a base de capítols curts permet llegir-los arreu arreu, sense necessitat de seguir l'ordre de la publicació, sinó triant-los segons l'interès i la curiositat del lector. Així, ens podem assabentar de què va passar amb el Palau del Real, la Pobra de les fembres pecadrius (o siga, l'antic bordell públic), la Jueria, el barri de Pescadors, el Teatre Russafa o la popular Casa Barrachina. JP

ORDESA

de Manuel Vilas
Editorial: Alfaguara

Al meu entendre aquest és un dels millors llibres del passat 2018. Quan arribin a l'última pàgina d'aquesta obra, molts dels seus lectors —jo entre ells— pensaran, de ben segur, que es tracta d'un llibre que ha estat escrit pensant en cada un d'ells. Estem davant d'un volum en el qual un tema tan universal com el de la relació entre pares i fills, a través i més enllà del temps, és tractat d'una manera tan personal que sembla per moments que el narrador se'ns obre en carn viva buscant i buscant-se alhora en el seu propi passat i en el seu intransferible present fins a descobrir el fil conductor que els manté eternament amb la seua forma de bucle.

El llibre parla de i els parla a uns pares en la voluntat —aquesta que tanca joiosament el final pròpiament narratiu del llibre— està l'essència del narrador i co-protagonista de la història, voluntat i essència repetides en els fills haguts d'un matrimoni recentment trencat. *Ordesa* no és ficció ni ficció, no és història ni biografia, ni novel·la pròpiament dita, ni això que ara anomenem novel·la de no ficció. És tot això alhora, un exercici en què l'escriptura i la identitat de l'escriptor corren paral·leles, com en els millors textos d'aquells poetes dels anys 60 —José A. Goytisolo o Gil de Biedma—, fins resoldre en la dotzena curta de poemes de l'epíleg que tanca el llibre, poemes en què aflora,

Barcelona, 2018
Pàgines 387
Novel·la

una i altra vegada, una veritat personal, final i plenament assumida, construïda amb les veritats de la vida i del seu dia a dia més que amb els llibres; poemes construïts amb paraules que van haver de ser aquestes però que mai ho van ser.

El llibre és també un intent de catarsi en primera persona, un acte de recerca en un mateix, una revisió de la pròpia existència en la qual sorgeixen temes —la misèria, l'alcoholisme confés, els diners i la cobdícia, el fracàs personal i familiar d'un divorci, etc.— durs, escabrosos si es vol, però necessaris perquè la purificació final sigui efectiva i no quedi reduïda a un posat, a una mascarada. Tot i que la dimensió social, coletiva, del narrat —el contrast brutal entre l'Espanya de les últimes dècades del segle XX i la de les primeres dècades del segle XXI— tingui el seu pes específic en el conjunt de la història narrada, el veritable nervi està en el personal, en l'autobiogràfic del discurs d'un parlant que intenta buscar la seua pròpia veritat heretada, alhora que exposa la seua veritat present projectant-se en uns fills que buscaran les seues pròpies veritats existencials en les figures dels pares. Pèrdua, dolor, neguit, més dolor, fugacitat, recerca, més dolor encara, gratitud i esperança d'un «jo» impúdic, sense misericòrdia, catàrtic i atroç que al principi és el de Manuel Vilas però que al final és el de tots i cada un de nosaltres. Gran literatura. Una lectura obligatòria. JMSR

MEMORIA ROJA

de José Carlos Rueda Laffond
Editorial: Publicacions Universitat de València
València, 2018
Pàgines 508
Història

L'autor, professor d'Història Contemporània de la Universitat Complutense, ha estudiat la identitat comunista espanyola en diversos treballs com la magna obra que ens ocupa, que comprén huit capítols en què planteja les relacions entre la pervivència de la memòria identitària comunista i la història de l'estalinisme espanyol, doctrina que estigué vigent des de la Segona República, la guerra civil, l'exili i bastants dècades de la postguerra, fins que fou substituïda o superada als anys setanta per l'eurocomunisme.

L'objectiu de l'autor no consisteix en escriure una altra obra sobre la història d'Espanya recent, sinó en plantejar com ha perdurat la memòria del comunisme en els períodes històrics dels dos últims terços del segle XX, posant atenció en observar els efectes que ha tingut la memòria institucional del PCE. Esta organització ja en els anys trenta va constituir una trama identitària basada en un conjunt d'imatges idealitzades sobre la Unió Soviètica i el mateix partit, i en el franquisme es convertí en la principal força d'oposició a la dictadura en adoptar la formulació que més la va identificar: la noció d'antifeixisme, amb què es va reconèixer en l'heterogeni espai de l'esquerra. JP

destaquem...

Mapa emocional i directe sobre la condició femenina

Vaig tenir ocasió d'entrevistar a **Margarita García Robayo** després de la publicació a Espanya de la seua novel·la *Lo que no aprendí* (**Malpaso**). Ja els avanço que aquest exercici de memòria, que realitzava a través del relat d'una nena que narra la seua història amb una mirada infantil, innocent, curiosa i fràgil, em va sorprendre. Bé, en realitat em va captivar tant, que aquesta va ser la raó de voler conversar amb l'autora colombiana —encara que resident a Buenos Aires—. En la nostra xerrada, García Robayo em deia que «reconstruir la memòria és un exercici complexíssim», i això és alguna cosa que torna a quedar patent, crec jo, en *Primera persona* (**Editorial Tránsito**).

En el conjunt de textos que trobem en el tercer llibre d'aquesta jove editorial madrilenya, al capdavant de la qual es troba **Sol Salama**, la colombiana torna a jugar amb l'autoficció, construint de nou una memòria —no sabem si real o no— en la qual versa sobre fets o situa-

cions que, a causa de l'educació rebuda —no només la seua, sinó la de tots—, concebem com a impròpies, en presentar-nos a una dona que parla sense embuts de la seua sexualitat, del procés no exempt de perills i dubtes de la maternitat, de la lactància i com enfrontar-se a ella... És a dir, García Robayo s'atreveix a desafiar aquests tabús, límits o barreres que impedeixen parlar sense embuts de totes aquelles problemàtiques i pors, els anhels i desitjos de qualsevol dona.

En un dels sets relats que comprenen aquest llibre, titulat «Mi debilidad», ofereix una pista evident de la naturalesa d'aquests escrits en el subtítol que l'acompanya: *Apuntes desordenadas de la condición femenina*. Efectivament, estem davant una sèrie d'anotacions, de records —disfressats o no, ficcionats o no— en els quals l'escriptora narra en primera persona, amb total sinceritat, passatges de la seua infància i adolescència, de la seua entrada la maduresa... Tot d'una mane-

ra molt directa —gràcies a l'ús d'aquesta primera persona—, la qual cosa, a vegades, arriba a sacsejar-te, a deixar-te una estranya sensació en el cos; potser perquè no estem del tot acostumats a llegir confessions íntimes tan profundes.

L'ús d'aquest estil tan atrevit no eximeix de subtileza tots i cadascun d'aquests textos que van ser publicats de forma independent i que ara conformen un tot, creant un mapa emocional intel·ligent i necessari per a, com dic, trencar amb el veto de les dones a expressar lliurement les seues preocupacions. En la literatura de García Robayo sempre m'ha atrapat el fet de voler crear una metàfora del viscut, de comprendre aquest món (el seu món) de records per a omplir els buits, per a donar-li forma a l'absent, per a reflexionar sobre la seua pròpia identitat, com a dona, com a escriptora, com a persona en un món que, en ple segle XXI, continua sent curt de mires. *Primera persona* explica un món complex en el qual continuen havent-hi ferides obertes, encara per sanar. Tanmateix, és un llibre en el qual es tracta de trobar un rumb, una veu, allunyant-se de tota incomoditat preconcebuda, trencant esquemes. ≡

Eric Gras

PRIMERA PERSONA

de Margarita García Robayo
Editorial: Editorial Tránsito
Madrid, 2019
Pàgines 220
Relats